
Willem Frederik Smit.

23 Februari 1872—8 Januari 1941.

Hij, die geroepen is, om over Willem Frederik Smit enkele woorden te schrijven, die een beeld zullen oproepen van zijn persoon en werk, ziet zich voor de moeilijkheid geplaatst, dat het een man betreft, die zelf zoozeer alle publiciteit en openlijke waardeering schuwde, dat eerst na lange aarzeling besloten kon worden het onder volgende aan zijn nagedachtenis te wijden.

Want hoezeer ook wij geneigd waren zijn persoonlijk verlangens in dit opzicht te eerbiedigen, toch meende de redactie van de K.A., dat een korte necrologie van dezen bescheiden persoonlijkheid niet mocht ontbreken, omdat hij als sigarenfabrikant en als bestuurslid in talrijke functies een gemeenschapsman was, die gedurende vele jaren zijn belangrijke rol in het publieke leven van deze stad vervulde.

Zijn wieg stond onder de zware eiken en de wijde luchten van het Geldersche land, in Drempt, niet ver van Doesburg, in de gemeente Hummelo en Keppel gelegen. Zijn familie, sedert vele geslachten heerenboeren, bewoonde de huize „Wijdorp”, waar Willem Frederik op 23 Februari 1872 geboren werd. Na zijn lagere schooltijd alhier, verhuisden zijn ouders naar Doesburg, waar hij de MULO-school bezocht en zich verder in moderne talen bekwaamde. Hoewel uit een geslacht van boeren en dokters, werd voor hem, de jongste van allen, om verschillende redenen de loopbaan van sigarenfabrikant gekozen. Hiervoor volontairde hij in de volgende jaren achtereenvolgens te Dieren, Nijmegen en Wageningen, zooals het in die jaren de gewoonte was, waar hij in het practische tabaksbedrijf met de knepen van het vak vertrouwd werd gemaakt. Of — zooals hij later dikwijls schetsend opmerkte — leerde hoe het niet moest worden gedaan.

Na deze leerschool van de sigarenfabrikage, vertrok hij naar Rotterdam, als volontair bij de bekende tabakshandel

R. P. R. van Riemsdijk. Bij dezen makelaar met vele buitenlandsche relaties, kwam hij in contact met de groote lijnen van den internationalen tabakshandel en werkte er met veel plezier en wederkeerige appreciatie, waarvan een gouden horlogeketting bij zijn vertrek nog getuigde.

Maar behalve het vele dat hij hier opstak met betrekking tot den groothandel in tabak en de kennis van de tabak zelf, die hem, met een aangeboren smaak en flair op dit gebied, in later jaren maakten tot den grooten tabakskenner, die hij geworden is, voerde het leven hier op zijn weg den man, met wien hij na korten tijd zich zou associeeren en met wien hij gedurende meer dan 35 jaar het samen begonnen kleine fabriekje zou opbouwen tot het belangrijke en kloeke bedrijf, dat het op het oogenblik is. Dit was Paul ten Hove, eveneens in die jaren volontair te Rotterdam, doch bij een andere firma.

Na den Rotterdamschen tijd werd op 1 Januari 1894 te Doesburg een kleine sigarenfabriek begonnen en in den loop van het eerste jaar kwam het compagnonschap met P. ten Hove tot stand (1 Januari 1895), dat aanleiding was tot zoovele jaren van rijke en succesvolle samenwerking.

Het is hier de gelegenheid, om terugblikkend, een oogenblik stil te staan bij dit compagnonschap, dat zooveel meer was dan een zakelijke relatie en een door beider belangen noodzakelijk opgaan in hetzelfde bedrijf. Hier was met een bijna in alle nuances verschillend karakter een, mogen wij zeggen, ideale saamhorigheid, een in elkaar grijpen als de raden van een machine, een doelstelling, die hetzelfde voelde en hetzelfde wilde wanneer het „de fabriek” betrof. Daarbij persoonlijk ook vrienden, ja, meer dan dat: „hij was meer dan een broer voor me”, zei de Heer Smit in later jaren dikwijls, kijkend naar zijn portret.

Wanneer wij nu het leven van Willem Frederik vervolgen, zien wij, dat de beide jonge fabrikanten reeds het volgend jaar besloten de fabriek naar Kampen te verplaatsen, waar de sigarenindustrie vasten voet gekregen had. Dit geschiedde op 1 Januari 1896. Het vraagstuk van voldoende sigarenmakers was te Doesburg onoverkomelijk gebleken, terwijl het ook te ver buiten de route der tabaksreizigers lag, die in die jaren een nog onontbeerlijke schakel vormden voor het betrekken van tabak.

In de volgende jaren zien wij hoe langzaam maar zeker het kleine fabriekje zich uitbreidt. De toestand onder de sigarenmakers was in die jaren allesbehalve rooskleurig. De hygiënische omstandigheden waaronder gewerkt werd waren

beneden alle critiek, de loonen ternauwernood voldoende voor het minimum levensonderhoud en aan sociale voorzorg werd niet gedacht. Doch er begon een nieuwe wind te waaien en was ook dit een gebied, waarop den Heer Smit een ruim arbeidsveld vond voor zijn bemoeiingen. Zijn groote en werkelijke belangstelling voor het welzijn van zijn arbeiders en zijn zachte aard, sterkten zijn onvermoeide pogingen, om het lot van allen die onder hem werkten te verbeteren. Hij begreep ook, dat het welzijn der werkers invloed had op de kwaliteit van het geproduceerde en waar deze fabriek altijd op kwaliteit heeft gewerkt en nooit zijn toevlucht tot reclame heeft genomen, was het ook in het directe belang van het bedrijf zelf, dat in deze misstanden verandering werd gebracht.

Om hier van enkele te noemen, daar waren de beruchte Maandaghouders, die, als terugslag op de stilzittende, eindelooze werkdagen, zich op den Zaterdag en Zondag zoo aan den drank te buiten gingen, dat de Maandag als werkdag moest vervallen. Daar was de huisarbeid, wij zeiden het reeds, waar onder dikwijls buitengewoon ongunstige omstandigheden thuis werd gewerkt, ook na de fabrieksuren, om in de beperkte week een grooter kwantum te halen. Daar was ook de kwestie van het zorgvuldige werk der sigarensorteerders, die altijd vast loon genoten hadden en die bij Smit en ten Hove reeds in 1902 het eerste stukloon kregen, dat direct zoowel het werk als het weekgeld ten goede kwam. Het wikkelmakers-systeem werd ingevoerd, waarbij jongere menschen, dikwijls de zoons, naast de ervaren sigarenmakers gezeten voor het wikkelen der sigaren zorgden en het vak leerden, waardoor zij dus een groep vormden van leerlingen, waaruit de openvallende plaatsen steeds konden aangevuld worden.

De Heer Smit, met opoffering van zijn avonduren, had voor dit alles zijn aandacht. Met zijn compagnon was hij een der eersten, die direct tabak aan de markt kocht, om niet uitsluitend van de reizigers met hun aanbiedingen afhankelijk te zijn. Zoo bracht dit jonge bedrijf door de variatie der ieder jaar wisselende gewassen, telkens opnieuw weer andere opgaven, successen — en moeilijkheden. Want dat deze hen ook niet gespaard bleven, spreekt vanzelf. Maar ook hier wisten het geheele inzetten van zijn persoon voor de zaak, zijn eerlijkheid en zijn evenwichtige rust de Heer Smit telkens weer te doen winnen.

Deze zelfde eigenschappen kwamen hem ook te stade in de openbare functies waartoe hij spoedig geroepen werd.

Reeds in 1900, als bestuurslid van het Ziekenfonds van de Maatschappij van 't Nut van 't Algemeen, gaf hij met de Heeren K. Koenen en J. van Hasselt, de stoot aan de eerste uitzending van 25 kinderen naar het Centraal genootschap voor kinder-vacantiekolonies, waarbij hij volle medewerking der doktoren ondervond en de dames Butter en Smit—Schuijtemaker alle mogelijk hulp verleenden voor de uitzetten en de reis. Later werd hij bestuurslid van het Nut zelf en was vele jaren voorzitter van deze afdeling Kampen.

Het spreekt vanzelf, dat naast zijn jarenlang lid zijn van het bestuur van de Gemeentelijke Gezondheidscommissie en van het Scheidsgericht van Gemeentelijke Ambtenaren, van de Kamer van Arbeid voor de Tabaksindustrie en van de Gemeenteraad (1911—1916), hij ook in zijn eigen vakkringen weldra een belangrijke positie innam. Zoo was hij meer dan 20 jaar lid van het bestuur van het Verbond van Sigarenfabrikanten, waarin hij in 1936 door zijn zoon werd opgevolgd. Ook tijdens de jaren 1914—1918 werd een beroep op hem gedaan en werd hij als vertegenwoordiger van de sigarenfabrikanten benoemd in het Rijksbureau voor de Tabak.

De Heer Smit, wij zeiden het reeds, een altijd bezig en huiselijk man, had weinig neiging voor uitgebreide omgang en gezelschappelijk verkeer. Ook in de fabriek was de compagnon ten Hove de gemakkelijke, vlotte zakenman, die het contact met de buitenrelaties onderhield.

Deze eigenschap zich terug te trekken in eigen werk en eigen gezin, hetgeen slechts doorbroken werd door zijn boven slechts gedeeltelijk aangegeven bestuursfuncties en sociale bemoeiingen, voelde hij in de laatste jaren terecht als een isolement, dat hem teveel beroofde van den omgang met zakenmannen van allerlei soort. Toen dan ook in 1929 de afdeling Zwolle van de „Rotary-club” werd opgericht, werd hij hiervan een enthousiast lid, temeer daar die instelling zoo geheel in haar doelstelling aan zijn eigen idealen beantwoordde. Een der leidende beginselen toch was: „het bevorderen der toepassing van hoogstaande beginselen in zaken en beroepsleven”, iets wat door hem in zijn geheele leven steeds van harte was verwerkelijkt.

Na den diepen en gevoeligen slag door het overlijden van zijn medefirmant in 1930, werd hij de laatste jaren door een slepende ziekte aan huis gebonden, die hem wel het dagelijkse contact met zijn fabriek ontroofde wat het lichaam betreft maar niet voor zijn geest. Het waren nu de jonge firmanten J. P. ten Hove en H. Smit, die in den geest van hun vaders

het bedrijf leidden en daardoor bleef hij in de gelegenheid haast dagelijks van het belangrijkste op de hoogte te blijven.

Op 8 Januari 1941 sliep hij in, ruim 68 jaar oud. Ondanks de vele gelukkige en succesvolle jaren, die hij in Kampen leefde en werkte, had hij altijd gezegd: „ik ben en blijf een Geldersman”. Daarom ook werd hij op zijn uitdrukkelijk verzoek daar, waarheen hij voor rust en ontspanning bij voorkeur kwam heengereden, zelf achter het stuur van zijn geliefde auto, te ruste gelegd.

Op de begraafplaats van Heiderust, gemeente Worth—Rheden, ligt hij weer onder de hoge eiken en wijde luchten, waaronder hij eens geboren werd en die voor dezen onvermoeiden werker zijn als een eerbiedwaardig monument van een welbesteed leven.

Mr E.